

TIBBIYOT SOHASIGA OID TERMINLARNING QO‘LLANILISH IMKONIYATLARI, ULARNING TARKIBIY TUZILISHI HAMDA SEMANTIK XUSUSIYATLARI

Abrayeva Shahnoza Esonovna

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Pedagogika, psixologiya va tillar kafedrası o‘qituvchisi

Bahodirov Baxtiyor Jamshidovich

TTA talabasi

bahodirovbaxtiyor681@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada zamonaviy tibbiyot atamaları va ularning tuzilishi ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, terminologik birliklar uchun xos bo‘lgan qat‘iy standartlarni ko‘rib chiqadi. Maqolada ikkita yondashuv taqqoslandi: ideal til birliklari sifatida atamalar va standart tilning bir qismi sifatida atamalar. Natijalar atamalarning semantika, so‘z yasalishi va metaforadagi o‘ziga xos xususiyatlarini ko‘rsatadi. Misollar shuni ko‘rsatadiki, atamalarning tuzilishi har doim ham klassik yondashuvga mos kelmaydi.*

Kalit so‘zlar: *terminlar, ideal terminologik birliklar, til me‘yorlari, tibbiy atamalar, semantika, so‘z yasalishi, atama tuzilishi, terminologiya.*

Аннотация. *В данной статье рассматриваются современные медицинские термины и их структура. Он также учитывает строгие стандарты, специфичные для терминологических единиц. В статье сравниваются два подхода: термины как идеальные языковые единицы и термины как часть нормативного языка. Результаты показывают особенности терминов в семантике, словообразовании и метафоре. Примеры показывают, что структура термов не всегда соответствует классическому подходу.*

Ключевые слова: *термины, идеальные терминологические единицы, языковые нормы, медицинские термины, семантика, словообразование, терминоструктура, терминология.*

Annotation. *This article examines modern medical terms and their structure. It also considers strict standards specific to terminological units. The article compared two approaches: terms as ideal language units and terms as part of a standard language. The results show the specific characteristics of the terms in semantics, word formation and metaphor. Examples show that the structure of terms does not always correspond to the classical approach.*

Key words: *terms, ideal terminological units, language standards, medical terms, semantics, word formation, term structure, terminology.*

Ilm-fan va texnikaning rivojlanish sur‘atlarining o‘sishi tufayli so‘nggi bir necha o‘n yilliklarda terminologiya tizimi ko‘plab yangi so‘zlar bilan to‘ldirildi. Fanning hozirgi rivojlanish darajasi ilmiy muloqot tiliga va eng avvalo, terminologiyaga yuqori talablar qo‘yadi. Termin nazariyasi bo‘yicha ko‘plab fundamental tadqiqotlar mavjud bo‘lishiga

qaramay, bir qator muammolar hal etilmagan. Shunday qilib, terminologiyada atamaning ma'lum ideali shakllandi, unga ko'ra, ayniqsa, ilmiy nutqda terminologiyaga qat'iy talablar belgilandi.

E. Vyuster tomonidan ishlab chiqilgan atamalarning o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligi haqidagi nazariyaga asoslanib: "... terminologiya kontekstdan tashqarida, ya'ni ma'lum bir tizim doirasida aniq va bir ma'noli bo'lishi kerak. atamalar va bundan tashqari, hamma uchun qulay va tushunarli ..."

Termin – atama til lug'atining birligidir, garchi u o'ziga xos funktsiyalar va xususiyatlarga ega va ular ma'lum bir jaryon sohaga oid izohga ega. So'zning tovushlar to'plamidan asosiy farqi, shundaki, so'zda ma'no mavjud. Har qanday so'zning ma'nosi, shu jumladan atama, hajmi va mazmuni bor, lekin atamaning hajmi kichik, lekin uning mazmuni.

Tibbiyot terminologiyasi so'zlar va iboralar to'plamidir, sohadagi ilmiy tushunchalarni belgilash uchun mutaxassislar tomonidan qo'llaniladi tibbiyot va sog'liqni saqlash.

Tibbiyot terminologiyasida uchta soha mavjud:

- anatomik
- klinik
- farmatsevtik.

Anatomik atamalar bu inson tana qismlarining lotin tilidagi majmui deyilsa mubolag'a bo'lmaydi. Masalan: corpus – tana, caput – bosh, hepar – jigar, clavicula – o'mrov, encephalon – bosh miya va hokazolar. Anatomik atamalar tibbiyot kasbi egalari uchun universal muloqotni beradi. Boisi barcha millatlar hox u nemis bo'lsin, hox rus, ingliz bari-barchasi kasb jihatdan bir birini tushuna oladilar.

Har bir tilning o'z terminologiyasi - fan tili bor, bu erda so'zlarning ma'nosi o'zgarmasligi kerak, chunki atamada, aniq ilmiy tushunchani bildiruvchi so'z, asosiy o'zgarmas qismdir.

Bir necha tibbiyotda qo'llaniladigan zamonaviy tibbiy atamalarni semantika va strukturalarini o'rganib quyidagi fikr tug'ildi.

Shunday qilib, atama har doim ham monosemiya bilan tavsiflanmaydi. Ko'p ma'noli atamalar uchun ma'nolar ma'lum leksik shaklning turli fan sohalarida qo'llanilishiga qarab tarmoqlanadi. Tibbiyotdagi ba'zi atamalar bir qancha leksik va semantik variantlarga ega, chunki hodisa yoki jarayon qanchalik chuqur va batafsil ma'lum bo'lsa, bir xil atama ostida turli xil denotatlar ko'proq yashirinadi:

Dehiscence – tibbiyotda; "ajralish", "yara qirralarining ajralishi", "qisman ta'sir qilish (tish ildizining servikal sohasi)", botanikada; 'yorilish (pishish paytida mevalar)'; geologiyada; "yoriq (yer yuzasida)", "yoriq", "yorilish". Shu bilan birga, ba'zi umumiy tibbiy atamalar sinonimligi aniqlandi: Anodin - yengillashtiruvchi - og'riq qoldiruvchi va boshqalar.

Zamonaviy tibbiyot terminologiyasi eng murakkab terminologik tizimlardan biridir. Tibbiy atamalarning umumiy soni noma'lum - mutaxassislarning fikriga ko'ra, zamonaviy tibbiyotning terminologik fondi 500 ming tibbiy atamalardan oshadi. Agar bundan yuz yil avval bilimdon shifokor zamonaviy terminologiyani yaxshi bilgan bo'lsa, hozirda bir necha

yuz ming tibbiy atamalarni o'zlashtirishning deyarli imkoni yoq. Hatto ularni shunchaki yodlash ham hali hech kim uchun imkoni bo'lmagan, shuning uchun lotin tilida, boshqa tillarda bo'lgani kabi, ma'lum elementlardan atamalarni so'z yasash tizimi va qoidalarisiz amalga oshirib bo'lmaydi. Agar siz ushbu qoidalarni o'zlashtirsangiz, hatto yangi atamalarni tushunishni o'rganishingiz mumkin.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. - М.: ЗАО «Шико», 2011.
2. Esonovna, A. S. (2020). Linguistic features of Latin and Greek synonymous morphemes in the lexical system of the french language. International scientific review.
3. Abrayeva, S. (2022). Lotin tilining tibbiyot terminologiyasida roli (Doctoral dissertation, Uzbekistan, Tashkent).
4. Esonovna, A.S. (2023). LOTIN VA YUNON TILLARINING TIBBIYOT TERMINOLOGIYASIDAGI O'RNI
5. *“Структурно-семантический анализ медицинских терминов в англоязычном медийном дискурсе”* М. А. Дамировна. Челябинск - 2022